

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА АКАДЕМІЯ МУЗИКИ ім. М. ГЛІНКИ

Кафедра «Оркестрові інструменти»

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КЛАС ОРКЕСТРОВОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Галузь знань

Спеціальність

Рівень вищої освіти

Ступінь вищої освіти

02 «Культура і мистецтво»

025 «Музичне мистецтво»

перший

бакалавр

Дніпро, 2019

Назва секції	«Скрипка»	«Альт»
Викладачі	Кузіков Віктор Миколайович	Шевер Тетяна Георгіївна
Посада	доцент кафедри «Оркестрові інструменти».	викладач кафедри «Оркестрові інструменти»
Науковий ступінь, наукове/почесне звання	Кузіков В.М. - доцент	
Контактний телефон	+380 67 776 3852	+380 66 660 7887
Електрона адреса	bushel07@ukr.net	bushel07@ukr.net
Консультації	відповідно до графіку індивідуальних консультацій, що розміщений на інформаційному стенді кафедри	відповідно до графіку індивідуальних консультацій, що розміщений на інформаційному стенді кафедри
Назва секції	«Віолончель»	«Арфа»
Викладачі	Полуденний Артем Михайлович	Гумен Олександра Ігорівна
Науковий ступінь, наукове/почесне звання		
Посада	викладач кафедри «Оркестрові інструменти»	викладач кафедри «Оркестрові інструменти»
Контактний телефон	+380 67 776 3852	+380 67 776 3852
Електрона адреса	bushel07@ukr.net	bushel07@ukr.net
Консультації	відповідно до графіку індивідуальних консультацій, що розміщений на інформаційному стенді кафедри	відповідно до графіку індивідуальних консультацій, що розміщений на інформаційному стенді кафедри

АНОТАЦІЯ ДО ДИСЦИПЛІНИ

Програма вивчення навчальної дисципліни «КОМ» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 025 «музичне мистецтво». Програмою навчальної дисципліни «КОМ» передбачено опанування технічної майстерності володінні інструментом, володінням методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри, репетиційної роботи та концертних виступів, знання музичних стилів та репертуару.

Рік (курс) підготовки: I – IV. Семестри: 1 – 8	
Кількість кредитів ECTS: 8 (240 годин)	
Кількість змістових модулів: 16	
Вид заняття:	Кількість годин:
групові	155
самостійна робота	85
Кількість тижневих годин:	1

1. ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни є професійна підготовка музикантів, здатних на високому рівні проходити конкурсні випробування на заміщення вакантних посад артистів академічних оркестрових колективів.

Завдання навчальної дисципліни:

- практичне ознайомлення з симфонічними творами композиторів різних епох, а також партіями з опер, оперет та балетів;
- детальне вивчення складних з технічної точки зору фрагментів;
- вдосконалення навичку читання з листа;
- вивчення особливостей виконання творів різних стилів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- найбільш виконуваний оркестровий репертуар;
- специфіку, технічні нюанси оркестрового та ансамблевого виконавства;
- професійну термінологію, найбільш уживану в репетиційному процесі.

Вміти:

- працювати з оркестровою групою, прагнути єдиної інтонації, тембру та характеру штриха;
- швидко опрацювати нотний текст, зокрема грамотно та доцільно добирати штрихи, аплікатуру;
- знаходити дієві шляхи подолання технічних труднощів у оркестрових партіях;

- взаємодіяти з колективом у процесі репетиційної та концертної діяльності.

Володіти:

- художніми та технічними засобами ансамблевого виконавства;
- здатністю взаємодії з колективом, ідентичним відчуттям динамічного балансу та фразування;
- ансамблевим інтонуванням.

Компетентності:

- здатність працювати самостійно, виявляти ініціативу та лідерські якості (ЗК13);
- здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК15);
- здатність володіти знанням базового нотного репертуару (ФК4);
- здатність оперувати професійною термінологією в сфері фахової діяльності виконавця (ФК15).

Заплановані результати навчання:

- демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом на належному фаховому рівні під час виконавської діяльності (РН1);
- володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри, репетиційної роботи та концертних виступів (РН2);
- демонструвати володіння техніками, прийомами та методиками у виконавській діяльності, знання музичних стилів та репертуару (РН3).

Методи навчання: метод художньої демонстрації та художнього ілюстрування, метод створення індивідуального репертуару, консультування, збирання інформації, анотації, моделювання, апробація виступу, метод емоційного сприйняття, метод аналізу інтерпретації музичного твору, композиційної цілісності, відчуття стилю та жанру, відповідності програмі, слухового показу (демонстраційний метод), методи художньої демонстрації та художнього ілюстрування, метод пластичного інтонування, консультування, моделювання, апробація виступу, частково-пошукові, постановка проблеми, анотації, консультування, методи синхронічного та діахронічного аналізу творів, метод емоційної драматургії, метод створення композиції, метод художнього контексту, метод - ототожнення, метод роздуму про музику, метод життєвих асоціацій, метод збирання інформації, складання плану, робота з текстами, наочними засобами, М активізації самовдосконалення музично-слухацької діяльності, постановка проблеми, метод міжпредметних зв'язків, метод художньої демонстрації та художнього ілюстрування, консультування, індивідуальні тренінги, збирання інформації, складання плану, робота з текстами, наочними засобами, метод активізації самовдосконалення музично-слухацької діяльності, метод інформаційно-узагальнюючий метод, пояснювально-стимулюючий, збирання інформації, метод термінологічного аналізу, аналітичний метод, порівняльно-історичний

метод, метод дефінітивного аналізу, метод функціонального аналізу, метод морфосемантичного аналізу, описовий метод, контекстуальний метод.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Список творів рекомендованих для вивчення у класі оркестрової майстерності

Скрипка

Моцарт В.А.	Симфонія № 39
Моцарт В.А.	«Весілля Фігаро»
Моцарт В.А.	«Чарівна флейта»
Гайдн Й.	Симфонія № 45 «Прощальна»
Россіні Дж.	«Севільський цирульник»
Россіні Дж.	«Сорока-зłodійка»
Брамс Й.	«Академічна увертюра»
Бетховен Л.	Симфонія № 5
Бетховен Л.	Симфонія № 3
Берліоз Г.	Увертюра «Римський карнавал»
Бізе Ж.	«Арлезіанка» (Увертюра)
Вебер К.М.	«Евріанта» (Увертюра)
Бетховен Л.	Симфонія № 7
Бетховен Л.	Симфонія № 4
Бетховен Л.	Увертюра «Леонора»
Брамс Й.	Симфонія № 1
Брамс Й.	Варіації на тему Й. Гайдна
Мендельсон Ф.	«Сон у літню ніч»
Чайковський П.І.	Симфонія №4
Глінка М.І.	«Руслан і Людмила»
Чайковський П.І.	«Євгеній Онегін»
Прокоф'єв С.С.	Класична симфонія
Дворжак А.	Симфонія № 2
Штраус Й.	«Летюча миша»
Мендельсон Ф.	Симфонія № 4 «Італійська»
Ліст Ф.	Прелюди
Сметана Б.	«Продана наречена»
Дворжак А.	Симфонія № 4
Вебер К.М.	«Оберон»
Штраус Р.	«Тіль Уленшпігель»
Чайковський П.І.	Симфонія № 5
Римський-Корсаков М.А.	«Шехеразада»
Шостакович Д.Д.	Симфонія № 1

Бородін О.П.
Прокоф'єв С.С.
Шуберт Ф.
Шуман Р.
Ліст Ф.
Брамс Й.
Сібеліус Я.
Шостакович Д.Д.
Прокоф'єв С.С.
Мусоргський М.П.
Штраус Р.
Малер Г.
Шенберг А.

«Князь Ігор»
«Ромео і Джульєта»
Симфонія № 6
Симфонія № 2
Фауст-симфонія
Симфонія № 4
Симфонія № 2
Симфонія № 5
Симфонія № 5
«Ніч на лисій горі»
«Дон Жуан»
Симфонія № 7
«Осяяна ніч»

АЛЬТ

Верді Дж.
Верді Дж.
Верді Дж.
Верді Дж.
Бізе Ж.
Вагнер Р.
Вагнер Р.
Россіні Дж.
Глінка М.І.
Глінка М.І.
Бородін О.П.
Бородін О.П.
Бородін О.П.
Римський-Корсаков М.А.
Римський-Корсаков М.А.
Римський-Корсаков М.А.
Римський-Корсаков М.А.
Римський-Корсаков М.А.
Мусоргський М.П.
Мусоргський М.П.
Глазунов О.К.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.

«Бал-маскарад»
«Аїда»
«Отело»
«Трубадур»
«Кармен»
«Лоенгрін»
«Тангейзер»
«Севільський цирульник»
«Руслан і Людмила»
«Іван Сусанін»
Симфонія № 1
Симфонія № 2
«Князь Ігор»
«Садко»
«Царева наречена»
«Золотий півник»
«Сказання про невидимий град Кітеж»
«Майська ніч»
«Борис Годунов»
«Хованщина»
«Раймонда»
«Лускунчик»
«Лебедине озеро»
«Спляча красуня»
Симфонія № 1
Симфонія № 4
Симфонія № 5
Симфонія № 6
«Ромео і Джульєта»

Чайковський П.І.
Рахманінов С.В.
Рахманінов С.В.
Рахманінов С.В.
Прокоф'єв С.С.
Прокоф'єв С.С.
Прокоф'єв С.С.
Шостакович Д.Д.
Шостакович Д.Д.
Мендельсон Ф.

«Італійське капричіо»
Симфонічні танці
Симфонія № 2
Симфонія № 3
«Ромео і Джульєта»
«Попелюшка»
Класична симфонія
Симфонія № 3
Симфонія № 11
«Сон у літню ніч»

Віолончель

Гайдн Й.
Моцарт В.А.
Чайковський П.І.
Гайдн Й.
Моцарт В.А.
Моцарт В.А.
Россіні Дж.
Бізе Ж.
Моцарт В.А.
Бетховен Л.
Чайковський П.І.
Бетховен Л.
Глінка М.І.
Бізе Ж.
Бетховен Л.
Шостакович Д.Д.
Мендельсон Ф.
Глінка М.І.
Берліоз Г.
Римський-Корсаков М.А.
Верді Дж.
Ліст Ф.
Чайковський П.І.
Брамс Й.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Прокоф'єв С.С.
Прокоф'єв С.С.
Мендельсон Ф.
Римський-Корсаков М.А.
Рахманінов С.В.

Симфонія № 45 «Прощальна»
Маленька нічна серенада
«Лускунчик»
Симфонія № 48 «Марія Терезія»
Симфонія № 39
Симфонія № 40
«Севільський цирульник»
«Кармен»
«Весілля Фігаро»
Концерт № 1 для фортепіано з оркестром
«Лебедине озеро»
Симфонія № 3
«Арагонська хота»
«Кармен»
Симфонія № 5
«Камерна симфонія»
«Італійська симфонія»
«Руслан і Людмила»
«Фантастична симфонія»
«Царева наречена»
«Аїда»
Прелюди
Серенада для струнних
Симфонія № 4
«Ромео і Джульєта»
Концерт № 1 для фортепіано з оркестром
Симфонія № 6
«Ромео і Джульєта»
Класична симфонія
«Сон у літню ніч»
«Шехеразада»
Симфонічні танці

Шостакович Д.Д.
Шостакович Д.Д.
Хачатурян А.
Штраус Р.
Верді Дж.

Симфонія № 5
Симфонія № 7
Концерт для скрипки з оркестром
«Дон Жуан»
Реквієм

Контрабас

Моцарт В.А.
Моцарт В.А.
Моцарт В.А.
Моцарт В.А.
Гайдн Й.
Россіні Дж.
Россіні Дж.
Брамс Й.
Бетховен Л.
Бетховен Л.
Бетховен Л.
Берліоз Г.
Берліоз Г.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Чайковський П.І.
Рахманінов С.В.
Прокоф'єв С.С.
Прокоф'єв С.С.
Мендельсон Ф.
Римський-Корсаков М.А.
Шостакович Д.Д.
Шостакович Д.Д.
Шостакович Д.Д.
Глінка М.
Глінка М.
Бородін О.П.
Бородін О.П.
Бородін О.П.
Римський-Корсаков М.А.

Симфонія № 39
«Весілля Фігаро»
«Чарівна флейта»
Симфонія № 40
Симфонія № 45 «Прощальна»
«Севільський цирульник»
«Сорока-злодійка»
«Академічна увертюра»
«Егмонт»
Симфонія № 5
Симфонія № 3
«Фантастична симфонія»
Увертюра «Римський карнавал»
«Лебедине озеро»
«Спляча красуня»
«Лускунчик»
Симфонія № 1
Симфонія № 4
Симфонія № 5
Симфонія № 6
«Ромео і Джульєта»
«Італійське капричіо»
Симфонічні танці
Класична симфонія
«Ромео і Джульєта»
«Сон у літню ніч»
«Шехеразада»
Симфонія № 5
Симфонія № 7
«Камерна симфонія»
«Руслан і Людмила»
«Іван Сусанін»
Симфонія № 1
Симфонія № 2
«Князь Ігор»
«Садко»

Римський-Корсаков М.А.	«Царева наречена»
Римський-Корсаков М.А.	«Золотий півник»
Римський-Корсаков М.А.	«Сказання про невидимий град Кітеж»
Римський-Корсаков М.А.	«Майська ніч»
Мусоргський М.П.	«Борис Годунов»
Мусоргський М.П.	«Хованщина»
Вагнер Р.	«Лоенгрін»
Вагнер Р.	«Тангейзер»
Бізе Ж.	«Кармен»

Завдання до самостійної роботи

	Назва теми	Кількість годин
1	Робота над партіями симфонічних творів	50
2	Опрацювання творів написаних для соло з оркестром	35
3	Ознайомлення з оркестровими партіями опер та балетів, а також творів кантатно-ораторіального жанру	40
4	Особливості виконання оркестрових соло	30
	Всього	155

Індивідуальні завдання

1	Робота у групі над інтонаційно складними епізодами
2	Самостійний підбір аплікатури для заданого фрагменту
3	Виконавський аналіз заданого епізоду, підбір інструктивного матеріалу, що допоможе вирішити технологічні складнощі
4	Опрацювання оркестрового соло з точки зору художнього образу та драматургії
5	Підготовка сольної партії класичного концерту для виконання під час підсумкової атестації

3. КОНТРОЛЬ ТА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Методи контролю

Поточний контроль: прослуховування епізодів вивчених оркестрових партій.

Семестровий контроль:

- прослуховування фрагментів партій, що були заздалегідь оговорені;
- перевірка навичок читання нот з листа.

Підсумковий контроль:

- прослуховування програми підготованої студентом:
 - 1) класичний концерт (обирається залежно від інструменту);
 - 2) оркестрове соло (за вибором студента);
 - 3) фрагмент партії, що відноситься до оркестрових труднощів;
- перевірка навичок читання з листа.

Схема нарахування балів:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку	
90 – 100	A	5	відмінно	зараховано
82 – 89	B	4	добре	
74 – 81	C			
64 – 73	D	3	задовільно	
60 – 63	E			
35 – 59	FX	2	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни		не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання результатів атестації

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Відмінно	90-100	A

Музичні твори за складністю відповідають програмним вимогам. Виконання демонструє відчуття форми, артикуляції, вільне володіння штрихами. Студенту притаманні артистизм, вишуканий смак, ансамблеві навички.

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Добре	82-89	B

Музичні твори за складністю відповідають програмним вимогам. Впевненість, технічна досконалість і яскравість виконання.

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Добре	74-81	C

Програма за складністю відповідає вимогам, але виступ має певні недоліки, наприклад: виконання недосконале у відношенні форми, мають місце певні недоліки інтонації, метро-ритму, тощо; гра інертна, немає емоційного впливу на слухача.

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Задовільно	64-73	D

Програма виконується недостатньо стабільно з помилками. Технічна база не відповідає рівню складності творів, мають місце звукові вади. Неякісне звуковидобування та непродумане фразування. Хитка інтонація.

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Задовільно	60-63	E

Початковий рівень засвоєння музичного матеріалу. Посереднє знання музичного тексту та його виконання. Незадовільний стан слухового контролю.

За національною шкалою	За 100 бальною шкалою	За шкалою ECTS
Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59	FX

Мінімальні технічні навички. Відсутність динаміки, артикуляції.
 Неспроможність виконати програму на рівні вимог попереднього пункту («задовільно»)

Рекомендована література

1. Андриевский И. М. Исполнительские средства музыкальной выразительности как интонационная система в современной скрипичной музыке (на материале советской музыки) : автореф. дис. ... канд. искусствоведения. Киев, 1990.
2. Бойкова, В. П. Зигфрид Пальм: знаменитый виолончелист о Новой музыке / В. П. Бойкова // Научный вестник Московской консерватории. – 2010.
3. Бойкова, В. П. «Расширенные» техники игры на виолончели в XX веке: Опыт систематизации / В. П. Бойкова // Научный вестник Московской консерватории. – 2012. – № 4.
4. Брюн П. История струнного контрабаса (Brun P. Histoire des contrabasses a cordes). — Париж, 1982.
5. Горюхина Н. Эволюция сонатной формы. Київ : Муз. Україна, 1970
6. Гребнева І. В. Формування скрипкового стилю в Concerti grossi А. Кореллі : автореф. дис. канд. мистецтвознавства. Харків, 2014.
7. Данченко Н. Специфіка комунікації у квартетній творчості французьких композиторів кінця XIX – першої половини XX століття: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. Харків, 2011.
8. Джеминиани Ф. Искусство игры на скрипке. Трактат о хорошем вкусе в музыке. Учебное пособие. 1-е изд СПб.: Планета музыки, 2016.
9. Єргієв І. Артистичний універсум музиканта-інструменталіста кінця XX – початку XXI століття : дис. ... д-ра мистецтвознавства. Одеса, 2016.
10. Жарков А. Тембр как фактор интонирования музыкального произведения // Наук. вісн. нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2002. Вип. 21 : Музичний твір як процес.
11. Караконов. Б. Софія. Оркестрові труднощі на віолончелі : Ч. 1. Музика, 1988.
12. Караконов. Б. Софія. Оркестрові труднощі на віолончелі : Ч. 2. Музика, 1990.

13. Кулаков С. В. Специфіка методики виховання альтиста : метод. рек. Київ : РМК, 1993.
14. Лучанко О. Жанр контрабасового концерту в музично-історичному процесі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. мистецтвознав.: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво» / О. Лучанко; ЛНМА ім. М. В. Лисенка. – Львів, 2008.
15. Мужчиль В. С. Акустична структура інструментального звукоутворення в музиці ХХ століття: струнно-смичкова група : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. Харків, 2013.
16. Москаленко В. Творческий аспект музыкальной интерпретации (к проблеме анализа) / В. Москаленко. – К. : Изд. Киев. гос. конс., 1994.
17. Петухова, С. А. Ростропович, Мясковский, Прокофьев, Шостакович: виолончельное [Электронный ресурс] / С. А. Петухова // Искусство музыки: теория и история. Электронное периодическое рецензируемое научное издание. – 2013. – №8
18. Планьявский А. История контрабаса (Planyavsky A. Geschichte des Kontrabasses). — Тутцинг, 1970.
19. Раков Л.В., Вчитися, знати, вміти. Про виконавство та викладання гри на смичковому контрабасі. 2010.
20. Свободов, В. А. Из опыта одной дискуссии [о редакциях «Вариаций на тему рококо» П.И. Чайковского] / В. А. Свободов // Музыкальная академия. – 2009. – № 2.
21. Сумарокова В. Історія українського виолончельного й контрабасового мистецтва в контексті європейського виконавства : [навчальний посібник] / В. Сумарокова. – К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2014.
22. Удовиченко Н. Особенности организации музыкального времени и его выразительные возможности // Проблемы взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. ст. / Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2012. Вип. 36.
23. Утина А. Становление и развитие струнного квартета в украинской музыке // Проблемы взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. ст. / Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2012. Вип. 36.
24. Харнонкорт Н. Музыка як мова звуків. Суми : Собор, 2002.
25. Altmann W. Literaturverzeichnis für Bratsche und Viola d'amore. Leipzig, 1937.
26. Angermüller, R. Weigl / R. Angermüller, T. Hrdlicka-Reichenberger // The New Grove dictionary of music and musicians / ed. by S. Sadie. – 2-nd ed. [Далее – New Grove]. – London, 2001.
27. Antonio Stradivari [Electronic resource] // Cozio. Essential reference for fine instruments & bows. – New York : Tarisio Auctions, 2012-
28. Barnett, G. The Early Cello and Bononcini's Sonatas [Electronic resource] / G. Barnett // Journal of Seventeenth-Century Music. – 1999. – Vol. 5. – No 1. – Chicago : SSCM, 1995-

29. Becker, H. *Mechanik und Ästhetik des Violoncellspiels* / H. Becker, D. Rynar. – 2. Aufl. (Fotomechan. Nachdr. d. 1. Aufl. 1929). – Wien : Universal-Edition, 1971.
30. Bonta, S. *From Violon to Violoncello: A question of strings?* / S. Bonta // *Journal of the American Musical Instrument Society*. – 1977. – № 3.
31. Campbell, M. *The great cellists*. London : Robson Books, 2004.
32. Carpinteyro, E. *Pedagogical Aspects in David Popper's Four Cello Concertos : Doctor of Musical Arts dis.* / Eduardo Carpinteyro ; Univ. of Cincinnati. – Cincinnati, 2007.
33. Gagnon, M.-E. *The influence of the French cello school in North America : A Doctoral Essay (Doctor of Musical Arts dis.)* / Marie-Elaine Gagnon ; Univ. of Miami. Coral Gables, 2005.
34. Gerber A. *Critical success factors in cello training (a comparative study) : PhD Music (Performance Practice)* / Anzél Gerber ; Goldsmiths College ; Univ. of London. – London, 2008.
35. Hollis, H. R. *The Musical Instruments of Joseph Haydn : An Introduction* / H. R. Hollis // *Smithsonian studies on history and technology*. No. 38. – Washington, 1977
36. Kennaway, G. W. *Cello techniques and performing practices in the nineteenth and early twentieth centuries : Ph. D. dis.* / George William Kennaway ; Univ. of Leeds – Leeds, 2009.
37. Markevitch, D. *The Cello as an Accompanying Instrument in the 18th Century* / D. Markevitch // *Strings*. – 1991. – Vol. VI. – No. 3
38. Mstislav Rostropovich, *Cellist and Conductor : "We carry out a divine service with our music"* [Electronic resource] // *Fidelio (Wien)* / trans. by M. Wertz. – 1999. – Vol. VIII. – № I. – Washington : The Schiller Institute, 2001
39. Piatigorsky, G. *Cellist : The autobiography of Gregor Piatigorsky (1903-1976) : Ch. 29.* [Electronic resource] / G. Piatigorsky // *Internet Cello Society*. – 2011.
40. Raychev, E. D. *The virtuoso cellist-composers from Luigi Boccherini to David Popper: a review of their lives and works : A Treatise ... of Doctor of Music* / Evgeni Dimitrov Raychev ; Florida State Univ. – Tallahassee, 2003.
41. Rothschild, G. de. *Luigi Boccherini : His Life and Work* / G. de Rothschild ; preface by N. Dufourcq ; transl. by A. Mayor. – London : Oxford Univ. Press, 1965.
42. Shen, F.-Y. *A Pedagogical and Analytic Comparison of Auguste Franchomme's Twelve Caprices, Op. 7 and Alfredo Piatti's Twelve Caprices, Op. 25 : Doctor of Musical Arts dis.* / Fang-Yi Shen ; Univ. of Cincinnati. – Cincinnati, 2009.
43. Straeten, E. S. van der. *History of the violoncello, the viol da gamba, their precursors and collateral instruments : With biographies of all the most eminent players of every country : [2 vols]* / E. S. van der Straeten. – Repr. from the ed. of 1915. – New York : AMS Press, 1976.

44. Strother, L. *The Cello Suites of Bach and Britten: History, Form and Performance : A Thesis ... for the Degree of Bachelor of Arts* / L. Strother ; Wesleyan Univ. – Middletown, 2011.
45. *The Cambridge Companion to the cello* / ed. by R. Stowell. – Cambridge : 288 Cambridge Univ. Press, 1999
46. Venturini, A. M. *The Dresden school of violoncello in the nineteenth century : Master of Musical Arts dis.* / Adriana Marie Venturini ; Univ. of Central Florida. – Orlando, 2009.
47. Walden, V. E. *An investigation and comparison of the French and AustroGerman schools of violoncello bowing technique: 1785–1839* : Ph. D. dis. / Valerie Elizabeth Walden ; Univ. of Auckland. – Auckland, 1994.
48. Walden, V. *One hundred years of Violoncello : A History of Technique and Performance Practice 1740–1840* / V. Walden. – Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1998.
49. Wasielewski, W. J. *The Violoncello and Its History (Music Reprint Series)* / W. J. Wasielewski. – New York : Da Capo Press, 1968
50. Wigler, S. *Rostropovich plays Bach suites with grand emotional tone* [Electronic resource] / S. Wigler // *The Baltimore Sun*. – 1995. – 9 July. – Baltimore : The Baltimore Sun Media Group, 1990
51. Beethoven, L. *Sonatas for Violoncello and Piano : Urtext* / crit. B. Cooper, J. Del Mar. – Kassel : Bärenreiter, 2004.
52. Massau, A. *Cours preparatoire de Violoncelle : I Partie* / A. Massau. – Bruxelles : Schott, 1888.
53. *Orchestral Excerpts from the Symphonic Repertoire : Volume 1 : For Cello* / comp. and ed. L. Rose, N. Stutch. – New York : International Music Company, 1995. 67 . *Orchestral Excerpts from the Symphonic Repertoire : Volume 2 : For Cello* / comp. and ed. L. Rose, N. Stutch. – New York : International Music Company, 1995.
54. Herter Norton M. D. *The art of string quartet playing; practice, technique, and interpretation. With the pref. of. Isaak Stern.* New York : S.mon and Schuster, 1962.
55. Milward D. More about the viola. <http://theviolaworkshop.com/page20a.html>.
56. 15. Primrose W. *Technique is Memory: a method for Violin and Viola Players Based on Finger Patterns.* London : Capitol Records, 1960.
57. Riley W. *The history of the viola.* Ann Arbor, 1980.
58. Zeyringer F. *Literature für viola.* Hartberg : Schnwetter, 1976.
- Zeyringer F. *The problem of Viola size.* New York, The American Viola Society, 1979.

